

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.І. МЕЧНИКОВА

Кафедра політології

ЗАТВЕРДЖУЮ
Перший проректор

Майя НІКОЛАЄВА
«25» серпня 2025р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПОЛІТИЧНА ДУМКА УКРАЇНИ

Рівень вищої освіти:

перший (бакалаврський) рівень

Галузь знань:

С - Соціальні науки, журналістика,
інформація та міжнародні відносини

Спеціальність:

С2 - Політологія

Освітньо-професійна програма:

Політологія

ОНУ
2025

Робоча програма навчальної дисципліни «Політична думка України» Одеса:
ОНУ. 2025. 22 с.

Розробник: **О.Ю. Хорошилов**, кандидат політичних наук, доцент.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри політології
Протокол № 1 від «29» серпня 2025 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

Світлана КОЧ

(прізвище та ініціали)

Погоджено із гарантом ОПП Політологія

(підпис)

Ірина МИЛОСЕРДНА

(прізвище та ініціали)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) ФМВПС
Протокол № 1 від «29» серпня 2025 р.

Голова НМК

(підпис)

Олег ХОРОШИЛОВ

(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри

Протокол № від « » 20 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри

Протокол № від « » 20 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Загальна кількість: кредитів – 4 годин – 120 залікових модулів – 1 змістових модулів – 2	Галузь знань <u>С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини</u> Спеціальність С 2 Політологія Рівень вищої освіти: <i>Перший (бакалаврський)</i>	Нормативна ОК13	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		1-й	2-й
		<i>Семестр</i>	
		2-й	3-й
		<i>Лекції</i>	
		24 год.	8 год.
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		24 год.	6 год.
		<i>Лабораторні</i>	
		год.	год.
		<i>Самостійна робота</i>	
		72 год.	106 год.
		Форма підсумкового контролю: <i>іспит</i>	

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета Курс «Політична думка України» включено до навчального плану підготовки бакалаврів-політологів ФМВПС ОНУ імені І. І. Мечникова. Програма навчального курсу охоплює основну проблематику розвитку політичної свідомості народу України на різних етапах її розвитку. Головна мета курсу – ознайомити здобувачів із основними сценаріями державного будівництва, які були запропоновані представниками вітчизняної політичної філософії.

Завдання Головним завданням є систематизація і роз'яснення понять та проблем політичної думки України. Курс «Політична думка України» складається з двох змістовних модулів, сукупність яких відображає проблемне поле цієї дисципліни.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

Інтегральні компетентності (ІК)

ІК Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у політичній сфері, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, із застосовуванням теорій та методів політичної науки,

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК01. Знання предметної області та розуміння професійної діяльності

ЗК07. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя

Спеціальні (фахові) компетентності (СК)

СК01. Здатність використовувати категорійно –понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки

СК03. Здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах

Програмними результатами навчання за дисципліною «Політична думка України» є:

РН07. Розуміти історію, закономірності та етапи розвитку предметної сфери політології, знати її цінності та досягнення

РН08. Вміти використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки

РН09. Вміти застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки

РН10. Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах

Практична складова: *Здійснити порівняльний аналіз сценаріїв державного будівництва, запропонованих українськими інтелектуалами поч.. ХХ ст. та виявити їх прийнятність для сучасного етапу розвитку вітчизняного суспільства.*

У результаті вивчення навчальної дисципліни **«Політична думка України»** здобувач повинен:

знати: основні теоретичні постулати праць представників політичної думки України різних періодів її розвитку.

вміти: вільно орієнтуватися в проблемному полі вітчизняної політичної філософії в її ретроспективному вимірі.

володіти: навичками критичного аналізу політичних доктрин минувшини, творчо застосовувати їх постулати по відношенню до реалій сучасної України.

2. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль I. Політична думка України в домодерний період її розвитку.

Тема 1. ПРЕДМЕТ, ЗАВДАННЯ ТА МЕТОДИ «ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ УКРАЇНИ ЯК НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ».

Актуальність вивчення курсу: осягнення теоретико-методологічних засад української політичної думки як основа для підготовки спеціалістів у галузі українського державознавства. Основні критерії детермінації представників політичної думки України: національна приналежність, територія, спрямування світогляду, повнота концепції тощо.

Джерельна база курсу: основні групи джерел з історії політичної думки України різних періодів та напрямків (літописи, релігійна полемічна література, наукові та публіцистичні праці, мемуари, редакційні статті тощо). Труднощі використання джерельної бази курсу. Методологічні особливості вивчення історії політичної думки України як навчальної дисципліни: особливості методології та світогляду українських авторів різних періодів та наукових шкіл; предмет та завдання курсу.

Проблеми періодизації історії політичної думки України. Періодизація розвитку української політології В.А. Потульницького: основні етапи та їх характерні риси. Розширена періодизація історії політичної думки України. Методи, що використовуються під час вивчення історії політичної думки України як учбової дисципліни.

Тема 2 . ПОЛІТИЧНА ДУМКА ПЕРІОДУ КИЇВСЬКОЇ РУСІ ТА ФЕОДАЛЬНОЇ РОЗДРОБЛЕНOSTІ

Передумови формування політичної думки на території сучасної України: перехід протоукраїнського суспільства від безкласової фази цивілізаційного розвитку до класового суспільства; інституціоналізація політичної системи суспільства феодального типу; прийняття християнства; поширення писемності, освіти, науки та знань; синтез візантійських та західноєвропейських культурних впливів. Особливості джерел раннього періоду: великий просторовий та часовий діапазон джерел, провіденціалізм як домінуюча риса світогляду авторів, домінування релігійної концепції політико-владних відносин, чітко визначені класові симпатії тощо.

Суспільно-політичні ідеї «Слова про закон і благодать» київського митрополита Іларіона: проблема співвідношення Істини та Закону; думка про всесвітню місію християнства; патріотична спрямованість «Слова»;

відстоювання незалежності руської церкви та Київської Русі від втручань Візантії. Значення «Слова» для розвитку політичної думки України пізніших періодів.

Володимир Мономах про юридичні, релігійні та морально-етичні основи князівської влади. Ідеї необхідності дотримання закону та правового характеру діяльності князівської адміністрації. Гуманістична спрямованість князівської внутрішньої та зовнішньої політики у «Повчанні» В.Мономаха.

«Слово о полку Ігоровім» як пам'ятка давньоруської політичної думки. Заклик до єднання давньоруських князівств – як основна квінтесенція «Слова». Ідеал давньоруського князя на сторінках «Слова о полку Ігоровім». Автономно-федеративні принципи політичної інтеграції давньоруських земель із точки зору автора.

....

Тема 3. ПОШИРЕННЯ ІДЕЙ ГУМАНІЗМУ В УКРАЇНІ (ДРУГА ПОЛОВИНА XV – ПОЧАТОК XVI СТ.).

Основні риси політичної думки України доби Гуманізму: конкуренція схоластичної та гуманістичної парадигм світогляду. Поширення гуманістичних ідей в Україні: апокаліпсична теорія, егалітарні ідейні рухи; гуманістична раціональна теологія; рух антитринітаріїв тощо.

Нові погляди на сутність історичного процесу та роль людини в ньому в трудах українських гуманістів. Відмова від теологічного сприйняття розвитку історії; ідея про суб'єктність людини в історичному процесі; пошук об'єктивних причин історичних подій; дилема «герой і маса» у сприйнятті історичного процесу.

Українські гуманісти про природу державної влади та сутність державного устрою. Ю. Дрогобич про дилему зверхності світської та духовної влад. Суспільно-політичні ідеї у спадщині С. Оріховського: теорія розподілу влади; концепція «ідеального» господаря; причини виникнення держави та її суть. Ідеї суспільного договору та легітимності влади в працях українських гуманістів.

Розвиток теорій природних прав людини в працях вітчизняних гуманістів. С. Оріховський про зверхність природних прав над законами, недоторканність приватної власності. Ідеї толерантності у творах українських гуманістів.

Аналіз ролі суспільних станів в українській політичній думці доби Гуманізму: обґрунтування походження суспільних станів та їх соціальних функцій. Проблема політичних прав та свобод різних суспільних станів. Українські гуманісти про співвідношення етики та політики.

Тема 4 . РОЗВИТОК ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ В УКРАЇНІ В ПЕРІОД СЕРЕДИНИ XVII СТ. - П/П XVIII СТ.

Завершення формування руської (української) політичної ідентичності серед населення українських земель у середині XVII ст. «Руська ідея» в українській політичній думці середини XVII ст. (ідеї політичної та релігійної свободи українського народу, його етнокультурної окремішності, ідея принципової неприйнятності ототожнення «конфесійного» та «національного» по відношенню до представників українського народу тощо).

«Руська ідентичність» Адама Кисіля як приклад поміркованого напрямку в українській політичній думці середини XVII ст. А.Кисіль про суть поняття «український народ» та про історико-культурну детермінованість його політичного статусу. Погляд автора на причини та наслідки повстання Б. Хмельницького, його рецепти розв'язання «української проблеми» в Речі Посполитій. Політичні погляди Ю. Немирича на питання теорії держави і права, політичної влади, міжнародних відносин тощо.

Богдан Хмельницький як представник радикального напрямку української політичної думки середини XVII ст. Державницька програма гетьмана та її еволюція. Погляди Б. Хмельницького на сутність та природу політичної влади. Соціальна програма Б. Хмельницького.

Особливості політичної думки України к. XVII – п. XVIII ст.: патримоніальне сприйняття влади гетьмана, визначення її внутрішньо – та зовнішньополітичного статусу, окреслення повноважень влади гетьмана в межах виконавчих функцій, сприйняття інституту гетьманства як уособлення соціальної стабільності тощо.

Стефан Яворський про соціальну структуру та обов'язки станів українського суспільства. Метафізичне сприйняття сутності соціуму.

Феофан Прокопович про систему «просвітницького деспотизму» (заперечення першості духовної влади, обґрунтування правомірності самодержавства, сприйняття «служивих людей» у ролі основи системи влади тощо).

Козацькі літописи к. XVII – п. XVIII ст. як пам'ятники української політичної думки (літописи Самовидця, Г. Граб'янки, С. Величка тощо). Обґрунтування права українських земель на збереження культурної та адміністративної особливості в межах Російської імперії. Історіософська концепція «Історії Русів»: ствердження ідей історичної та політичної суб'єктності українського народу та його незалежного статусу.

Поширення ідей конституціоналізму в українській політичній думці. «Конституція» П. Орлика як перша спроба конституційного оформлення підвалин української державності. Конституційні проекти XVIII ст. як пам'ятники української політичної думки.

Тема 5 . РОЗВИТОК ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ УКРАЇНИ В XIX СТ.

Романтизм як світоглядна та методологічна основа історичної та політичної думки України першої половини XIX ст. Особливості вітчизняної політичної думки середини XIX ст. (лояльність правлячому режиму, домінування ідей «русизму», спроби досліджень «народного духу» та «народної душі» тощо).

Україна в планах таємних організацій першої половини XIX ст. Український автономістський підхід у програмі Кирило-Мефодіївського братства. Консерватизм П. Куліша.

Змістовний модуль 2: Політична думка України періоду Модерну.

Тема 6. ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ УКРАЇНИ К. XIX – П. XX СТОЛІТТЯ.

Методологічні особливості політичної думки України початку XX століття: оформлення основних наукових напрямків та шкіл, конкуренція марксизму та позитивізму як типів світогляду та методологій, інституціоналізація вітчизняної політичної думки тощо.

Основні політичні цінності та проблемне поле головних наукових течій вітчизняної суспільно-політичної думки початку XX сторіччя: народництво, соціал-демократизм, консерватизм, націонал-демократизм, націонал-комунізм, інтегральний націоналізм.

Розвиток наукових шкіл вітчизняної суспільно-політичної думки в українських та закордонних дослідницьких центрах першої половини XX сторіччя.

Тема 7. НАРОДНИЦЬКИЙ НАПРЯМ ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ УКРАЇНИ.

Етнополітична концепція українського народництва. Михайло Грушевський про український народ як окрему етнокультурну одиницю: походження українців, особливості їхнього національного «психотипу», проблеми етнокультурних контактів із російським етносом тощо.

Етнополітична концепція Ростислава Лащенко: ідея циклічності демократичної та аристократичної фаз у розвитку українського народу,

концепція відсутності станових протиріч українського народу тощо. Етнопсихологічна та історична концепція Сергія Шелухіна.

Політична програма українських народників. Ідеї автономізму та федералізму в політологічній концепції М. Грушевського: проблеми взаємовідносин із Росією, проект внутрішнього політичного облаштування України. Соціальна програма М. Грушевського.

Концепція «балто-чорноморської» федерації у наукових концепціях Р. Лащенко та С. Шелухіна.

Тема 8. СОЦІАЛ-ДЕМОКРАТИЗМ ЯК НАПРЯМ ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ УКРАЇНИ.

Політична програма Михайла Драгоманова та особливості його політичного світогляду: взаємозв'язок західних ліберальних та вітчизняних народівських впливів. Концепція громадівського соціалізму М. Драгоманова: проблема взаємозв'язків із Росією та програма соціально-політичного реформування України.

Суспільно-політичні погляди Івана Франка. І. Франко про природу і сутність української нації та визначення завдань української соціал-демократії. Наукова дискусія з ортодоксальним марксизмом щодо природи держави та права. Концепція «демократичного соціалізму».

Суспільно-політична програма Юліана Бачинського. Погляди Ю. Бачинського на суспільно-політичний розвиток Європи початку XX століття. Концепція українського національного відродження (діалектика економічних та політичних чинників). Ю. Бачинський про геополітичну орієнтацію майбутньої незалежної України.

Тема 9. КОНСЕРВАТИВНИЙ НАПРЯМ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІТОЛОГІЇ П. XX СТ.

Концепція «класократії» Вячеслава Липинського. Роль «аристократії духа» у державному відродженні українського народу. Розв'язання дилеми «державна-нація» у політологічній концепції В. Липинського. Роль «територіального патріотизму» у справі консолідації народу України. Погляди автора на проблему взаємовідносин держави й церкви.

Український консерватизм Степана Томашевського. Особливості наукового світогляду автора. С. Томашевський про етно-соціальну еволюцію українського народу. Політологічна концепція автора.

Концепція «позитивного мілітаризму» Василя Кучабського. Основні складові наукового світогляду автора. В. Кучабський про характерні риси та

функції соціальної еліти. Концепція українського національного відродження (консолідація соціальних станів, роль «українського П'ємонту», монархізм).

Тема 10. НАЦІОНАЛІСТИЧНИЙ НАПРЯМ ВІТЧИЗНЯНОЇ ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ.

Ранній (романтичний) націоналізм Миколи Міхновського. Відстоювання ідеалу державної незалежності українського народу. Соціалістична соціально-економічна програма М. Міхновського. Ідеї «чистоти» нації та «національної» виключності.

Концептуальні засади українського інтегрального націоналізму. Ідеологічний волюнтаризм Дмитра Донцова: концепція расової боротьби та расової детермінації соціального статусу людини. Елітистські погляди Д. Донцова.

Етнонаціональна концепція Лева Ребета. Погляди автора на сутність націогенезу та природу національних організмів. Розв'язання дилеми «державна-нація».

Концепція «національного солідаризму» Миколи Сциборського. Концепція «націократії». Погляди автора щодо політичного устрою незалежної України.

Геополітична концепція Ю.Липи. Питання національної безпеки України крізь призму геостратегії.

Тема 11. НАЦІОНАЛ-ДЕМОКРАТИЧНИЙ НАПРЯМ ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ УКРАЇНИ ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ.

Станіслав Дністрянський про сутність націогенезисних процесів: основні фактори національного буття (природа, культура, територія); генезис націоналізму (етап формування поняття суверенності народу, етап змагання до державного об'єднання, етап боротьби з «чужою державою»).

Етнополітична концепція Володимира Старосольського. Концепція націогенезу, основні різновиди національних організмів. «Психологічна» концепція нації. Теорія «культурних кругів» В. Старосольського.

«Атомістична» теорія нації Степана Рудницького. Основні ознаки національного організму (раса, мова, історичні традиції, матеріальна та духовна культура, спільна територія та національна держава). Погляди С. Рудницького на сутність націоналізму.

«Націологія» Ольгерда Бочковського. О. Бочковський про сутність та походження націй (нація як «ідеальний проект»). Методологічні розробки автором націологічних досліджень.

Конституційний проект Отто Ейхельмана. Розвиток ідей демократичної, правової держави в проекті та їх взаємозв'язок з федералістичною концепцією автора.

Тема 12. НАЦІОНАЛ-КОМУНІЗМ ЯК НАПРЯМ ВІТЧИЗНЯНОЇ ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ.

Розвиток ідей національного комунізму в діяльності українських партій 20-х рр. XX століття. Політичні програми Української комуністичної партії (боротьбистів), Української комуністичної партії (УКП) тощо.

Теоретичне оформлення ідей націонал-комунізму (Володимир Шахрай, Сергій Мазлах, Микола Хвильовий та ін.). Політичне, економічне та культурологічне обстоювання незалежності Української Соціалістичної Республіки.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		л	п/с	лаб	ср		л	п/с	лаб	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. <i>Змістовий модуль 1. «»</i>										
Тема 1. Предмет, завдання та методи «Політичної думки України» як навчальної дисципліни.	8	2	2	0	4	9	1	0	0	8
Тема 2. Політична думка періоду Київської Русі та феодальної роздробленості	8	2	2	0	4	9	1	0	0	8
Тема 3. Поширення ідей Гуманізму в Україні (друга половина XV – початок XVI ст.).	8	2	2	0	4	9	1	0	0	8
Тема 4. Розвиток політичної думки України в період середини XVII - п/п XVIII ст.	8	2	2	0	4	9	1	0	0	8
Тема 5 Розвиток політичної думки України в XIX ст.	8	2	2	0	4	9	1	0	0	8
Разом за змістовим модулем 1	40	10	10	0	20	45	5	0	0	40
<i>Змістовий модуль 2. «Політична думка України періоду Модерну»</i>										
Тема 6 Особливості політичної думки України к. XIX – п. XX ст.	10	2	2	0	6	9	1	0	0	8
Тема 7 Народницький напрям політичної думки України	10	2	2	0	6	10	1	1	0	8
Тема 8 Соціал-демократизм як напрям політичної думки України	10	2	2	0	6	10	1	1	0	8
Тема 9 Консервативний напрям української політології п. XX ст.	10	2	2	0	6	9	0	1	0	8
Тема 10	14	2	2	0	10	9	0	1	0	8

Націоналістичний напрям вітчизняної політичної думки										
Тема 11 Націонал-демократичний напрям політичної думки України початку XX століття	10	2	2	0	6	9	0	1	0	8
Тема 12 Націонал-комунізм як напрям вітчизняної політичної думки	10	2	2	0	6	9	0	1	0	8
Разом за змістовим модулем 2	54	14	14	0	46	65	3	6	0	56
ІНДЗ	0	0	0	0	6	10				10
Усього годин	120	24	24	0	72	120	8	6	0	106

4. Теми семінарських занять: не передбачені планом

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		очна	заочна
1	Предмет, завдання та методи «Політичної думки України» як навчальної дисципліни. <i>(Виявити особливості інтерпретації історичних джерел з розвитку політичної думки України, вміти застосовувати інструментарій критичного контент-аналізу)</i>	2	0
2	Політична думка періоду Київської Русі та феодальної роздробленості <i>(Виявити основні характерні риси джерел політичної думки раннього періоду, визначити передумови формування політичної думки на українських землях, запам'ятати основні тези творів політичної думки раннього періоду)</i>	2	0
3	Поширення ідей Гуманізму в Україні (друга половина XV – початок XVI ст.) <i>(Виявити основні характерні риси політичної думки України періоду Ренесансу та Бароко, запам'ятати основні тези українських інтелектуалів щодо природи держави, політичної влади, статусу соціальних станів тощо)</i>	2	0
4	Розвиток політичної думки в Україні в період визвольної війни середини XVII - п/п XVIII ст. <i>(Запам'ятати основні тези представників поміркованого та радикального напрямів української політичної думки періоду визвольних змагань. Проаналізувати зміст перших конституційних актів, створених українськими інтелектуалами та політичними діячами)</i>	2	0
5	Розвиток політичної думки України в XIX ст. <i>(Запам'ятати основні риси політичної думки України означеного періоду, вивчити політичну програму Кирило-Мефодіївського товариства, проаналізувати політичні погляди П.Куліша, Т.Шевченка, М.Костомарова.)</i>	2	0
6	Особливості політичної думки України к. XIX – п. XX ст. <i>(Порівняльний аналіз марксизму та позитивізму як методологій)</i>	2	0

	<i>суспільно-політичних досліджень: український контекст)</i>		
7	Народницький напрямок політичної думки України (Запам'ятати основні теоретичні постулати політичних праць представників українського народоства: внутрішньополітичний та геополітичний аспекти)	2	1
8	Соціал-демократизм як напрямок політичної думки України (Запам'ятати основні теоретичні постулати політичних праць представників українських соціал-демократів: І.Франка, М.Драгоманова, Ю.Бачинського)	2	1
9	Консервативний напрямок української політології поч. ХХ ст. (Запам'ятати основні теоретичні постулати політичних праць представників українських консерваторів: В.Липинського, В.Кучабського, С.Томашевського)	2	1
10	Націоналістичний напрямок вітчизняної політичної думки (Запам'ятати основні теоретичні постулати політичних праць представників українського «романтичного» та інтегрального націоналізму)	2	1
11	Націонал-демократичний напрямок політичної думки України п. ХХ ст. (Запам'ятати основні теоретичні постулати політичних праць представників української націонал-демократії)	2	1
12	Націонал-комунізм як напрям вітчизняної політичної думки (Запам'ятати основні теоретичні постулати політичних праць представників українського національного комунізму)	2	1
ВСЬОГО		24	6

6. Теми лабораторних занять: не передбачені планом

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		очна	заочна
1	Предмет, завдання та методи «Політичної думки України» як навчальної дисципліни. [1] [2]	4	8
2	Політична думка періоду Київської Русі та феодальної роздробленості [1] [2]	4	8
3	Поширення ідей Гуманізму в Україні (друга половина XV – початок XVI ст.). [1] [2]	4	8
4	Розвиток політичної думки України в період середини XVII - п/п XVIII ст. [1] [2]	4	8
5	Розвиток політичної думки України в XIX ст. [1]	4	8
6	Особливості політичної думки України к. XIX – п. XX ст. [1] [2]	6	8
7	Народницький напрям політичної думки України [1] [2]	6	8
8	Соціал-демократизм як напрям політичної думки України [1] [2]	6	8
9	Консервативний напрям української політології п. XX ст. [1]	6	8
10	Націоналістичний напрям вітчизняної політичної думки [1]	10	8

11	Націонал-демократичний напрям політичної думки України початку XX століття [1] [2]	6	8
12	Націонал-комунізм як напрям вітчизняної політичної думки [1] [2]	6	8
Індз	[3] Здійснити порівняльний аналіз сценаріїв державного будівництва, запропонованих українськими інтелектуалами поч.. XX ст. та виявити їх прийнятність для сучасного етапу розвитку вітчизняного суспільства.	6	10
ВСЬОГО		72	106

В якості самостійної роботи здобувач може пройти професійні курси/тренінги, професійне стажування, онлайн-курси, громадянську освіту, отримати відповідний сертифікат на освітніх платформах, що може бути зараховано як періодичний, поточний та фрагмент підсумкового контролю. Пропонуються до розгляду такі курси, які можуть бути визнані як періодичний, поточний контроль та/або бонусні бали (за бажанням здобувача):

Назва освітньої платформи, назва онлайн курсу, короткий опис, посилання*	Компетентності та результати навчання, що формуються	Кількість годин
<u>Прометеус</u>, «Історія Києво-Могилянської академії». Слухачі довідаються про основні віхи в історії української освіти загалом та Києво-Могилянської Академії зокрема. При цьому, буде підважено окремі усталені твердження: про суть і здобутки вітчизняного шкільництва; про збережені донині архітектурні пам'ятки. Автор курсу намагається викласти матеріал не тільки через інтермедіальні (архітектурно-мистецтвознавчі) характеристики, а через максимально «живі» розповіді про особистостей, які були свого часу пов'язані з Києво-Могилянською Академією. https://prometheus.org.ua/prometheus-free/history-mohyla/	ЗК01. Знання предметної області та розуміння професійної діяльності ЗК07. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя РН07. Розуміти історію, закономірності та етапи розвитку предметної сфери політології, знати її цінності та досягнення РН10. Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах	Відповідно до програм курсів

**Здобувач може самостійно обрати ресурси, які будуть відповідати навчальній дисципліні. Для зарахування в якості періодичного, поточного або фрагмента підсумкового контролю здобувач має подати документ, що підтверджує неформальну освіту, програму, зробити опис компетентностей та результатів навчання, сформованих під час неформальної освіти. Викладач залишає за собою право перевірити сформованість перелічених компетентностей та результатів навчання.*

До самостійної роботи відноситься:

[1] – підготовка до лекцій, практичних, семінарських, лабораторних занять; [2] – написання рефератів, есе; [3] – індивідуальне навчально-дослідне завдання занять.

8. Методи навчання

Основні методи навчання представлені: аналізом основних концепцій сучасної політичної науки, здійснюваним під час лекційних занять, застосуванням методу контент-аналізу для вивчення змісту основних пам'яток вітчизняної суспільно-політичної думки та наближених до них зразків інших інтелектуальних традицій, використанням аналітичного інструментарію порівняльного методу (для виявлення особливих та спільних рис розвитку політичної свідомості українського народу та його європейських сусідів) тощо.

Для розв'язання учбово-професійних завдань навчальної дисципліни застосовано комплексний підхід до діяльності у процесі навчання. Використовуються класичні дидактичні методи: *Словесні*: лекції (проблемні, лекції-візуалізації), розповідь, пояснення, бесіда, дискусія, обговорення проблемних ситуацій. *Наочні*: ілюстрація за допомогою мультимедійних презентацій.

9. Форми контролю і методи оцінювання (у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

Застосовано два види контролю: поточний та підсумковий контроль.

Методи поточного контролю: усне опитування, оцінювання реферативних доповідей.

Підсумковий контроль - іспит

Критерії оцінювання результатів навчання:

Оцінка за національною шкалою	Теоретична підготовка	Практична підготовка
	Здобувач освіти	
Відмінно	здобувач у повному обсязі володіє навчальним матеріалом на підставі наданої викладачем літератури; вільно та аргументовано викладає вивчений матеріал під час усних виступів та відповідей; повністю розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому додаткову літературу; висловлює свої думки, робить висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки. Здобувач проявляє креативний підхід до виконання індивідуальних завдань та самостійної роботи; проводить аналіз та порівняння вивченого матеріалу.	творчо розкриває сутність практичних питань під час практичного заняття, використовуючи додаткову літературу; використовує теоретичні знання при виконанні індивідуальної та самостійної роботи; проявляє творчий підхід під час інтерпретацій даних історії України та історії української політичної думки.
Добре	добре володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу; вільно використовує категоріальний апарат дисципліни; при представленні деяких питань не вистачає аргументації відповіді та застосування додаткової, самостійно вивченої інформації; допускаються при цьому окремі дрібні неточності.	правильно відповідає на більшість запитань від викладача; виконав всі індивідуальні та самостійні завдання, але не достатньо повно їх розкрив та не використав додаткову літературу.
Задовільно	володіє навчальним матеріалом та категоріальним апаратом на початковому рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час відповідей та не надає аргументації щодо них.	має елементарні навички виконання завдання; правильно відповідає на половину запитань; виконав на достатньо примітивному рівні індивідуальні та самостійні завдання.
Незадовільно з можливістю повторного складання	здобувач володіє навчальним матеріалом на початковому рівні; не володіє категоріальним апаратом; не може надати чітких відповідей та робити висновки.	не виконав індивідуального та самостійних завдань, але може дати відповідь на декілька питань для підсумкового контролю.
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не володіє категоріальним апаратом та навчальним матеріалом	не виконав індивідуальне та самостійні завдання та не може дати відповідь на жодне питання з підсумкового контролю

10. Питання для підсумкового контролю

1. Актуальність вивчення курсу, його джерельна база, методологічні проблеми вивчення
2. Періодизація розвитку політичної думки України
3. Суспільно – політичні ідеї “Слова про Закон і Благодать” київського митрополита Іларіона.
4. Володимир Мономах про юридичні, релігійні та морально-етичні основи княжої влади.
5. “Слово о полку Ігоревім” про політичну інтеграцію руських земель на автономно-федеративних засадах.
6. Політичні погляди українських гуманістів на природу державної влади та державний устрій.
7. С.Оріховський про природу та соціальні функції королівської влади.
8. Політична думка України першої половини XVII ст. – XVIII ст.
9. Ідеї правової держави та конституціоналізму в політичній думці України.
10. Особливості розвитку української політичної думки в першій половині XIX ст.
11. Методологічні особливості української політичної думки к. XIX п. XX. ст.
12. Вплив Кирило-Мефодіївського братства на розвиток політичної філософії та практики в Україні.
13. Політична програма українських народників.
14. Політична програма українських соціал-демократів (М.П.Драгоманов, І.Франко, Ю.Бачинський).
15. Політична програма українських націонал-демократів (С.Дністрянський, В.Старосольський, С.Рудницький, О.Бочковський).
16. Конституційний проект О.Ейхельмана.
17. Політична доктрина українських консерваторів (В.К.Липинський, С.Томашевський, В.Кучабський).
18. Політичні ідеї українського націонал-комунізму
19. Ідейна еволюція українського націоналізму (М.Міхновський, Д.Донцов, М.Сциборський, Ю.Липа).
20. Політичні ідеї українських дисидентів 1970-1980-х рр.

11. Розподіл балів, які отримують здобувачі

Поточний контроль												ІНДЗ / Професійний курс, тренінг, професійне стажування, онлайн-курс, громадянська освіта (3 ЕКТС, 90 годин)	Підсумковий контроль	ВСЬОГО	
Змістовий модуль №1					Змістовий модуль № 2								Іспит		
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12				
ОЧНА ФОРМА															
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	10	30	100	
ЗАОЧНА ФОРМА															
						10	10	10	10	10	10	10	30	100	

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для іспиту, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

12. Методичне забезпечення

1. Хорошилов О.Ю. Методичні вказівки до практичних занять з курсу «Політична думка України». URL: https://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/fmvps/navchalni_materialy/metod_zabezpecheni/bakalavr/___Metodychni_vkazivky_do_praktychnykh_zaniat_Politychna_dumka_Ukrainy.pdf
2. Силабус дисципліни «Політична думка України»
3. Презентації тем курсу, розміщені у Гугл-клас за адресою: <https://classroom.google.com/c/MzUzNzIxNzM1MDM2> (Папка курсу на диску)

13. Рекомендована література

1. Білоус Н. (2024) Єлисей Плетенецький: основні віхи життя й діяльності (до 400-х роковин смерті архімандрита Києво-Печерської лаври). *Український історичний журнал*. Число 5. С. 16-39.
2. Бруський Я. (2020) Ідея українсько-польського союзу в українській політичній думці 1918–1920 рр.: pro et contra. *Український історичний журнал*. Число 2. С. 22.
3. Вегеш М. Колодзінський М. (2020) Воєнна доктрина українських націоналістів / М. Вегеш, С. Віднянський. *Український історичний журнал*. Число 5. С. 225 – 230.
4. Колесник В. (2024) Під кутом національно-політичного виміру: Державна дума в публіцистиці українських громадсько-політичних діячів (1906-1917 рр.). *Український історичний журнал*. Число 5. С. 62-77.
5. Корновенко С. (2020) Хутірська філософія П.Куліша: біля джерел українського аграризму. *Український історичний журнал*. Число 5. С. 64 – 70.
6. Литвинова Т. (2025) Григорій Андрійович Полетика: до 300-річчя від дня народження. *Український історичний журнал*. Число 3. - С. 81-104.
7. Марчук В. (2022) Я.Лесів: життєвий шлях дисидента, релігійного діяча, борця за незалежну Україну. *Український історичний журнал*. Число 1. - С. 190 - 200.
8. Смолій В. (2021) Революції у цивілізації раннього модерну: паралелі українського та світового досвіду. *Український історичний журнал*. Число 1. - С. 4 - 15.
9. Тельвак В. Гирич І. (2020) В'ячеслав Липинський: хлібороб і жовнір (Співвідношення демократичного і консервативного в його історіософії). *Український історичний журнал*. Число 6. - С. 188 – 200.
10. Турченко Ф. (2023) Микола Міхновський: уроки для нащадків. *Український історичний журнал*. Число 4. - С. 85-97.
11. Федьков О. (2022) Діяльність соціал-демократа Ю.Ларіна в Україні: екстремальна біографія (1906–1907 рр.). *Український історичний журнал*. Число 3. - С. 176 - 182.
12. Хома І. (2025) Євген Коновалець і Дмитро Донцов: від співпраці до непорозуміння. *Український історичний журнал*. Число 1. - С. 49-64.

13. Яременко М. (2025) Автобіографічна та біографічна інформація у проповідях Стефана Яворського 1690-х рр. *Український історичний журнал*. Число 1. - С. 28-48.
14. Яремчук В. (2020) Ревізіоністська критика національної історії у сучасній Україні: методологічні прогалини. *Український історичний журнал*. Число 5. - С. 159 – 164.
15. Яремчук В. Пиріг Р., Тельвак В. (2020) Михайло Грушевський: життєпис на тлі доби. *Український історичний журнал*. 2022. Число 1. - С. 227 - 230.

Допоміжна:

1. Верстюк В. (2019) Соборність в українській суспільно-політичній думці та реальній політиці (до 100-річчя проголошення Акта злуки). *Український історичний журнал*. Число 1. - С. 67.
2. Гадяцьке продовження "Літопису Грабянки" з 1758 р. (вступна стаття й публікація Д.Вирського) (2019). *Український історичний журнал*. Число 2. - С. 189.
3. Микола Костомаров / І. Гирич (2019). *Український історичний журнал*. Число 3. - С. 184.
4. Яременко В. (2018) Тарас Шевченко й литовсько-руська доба з історії України. *Український історичний журнал*. Число 1. - С. 141.
5. Ясь О. (2019) Історичне письмо пізнього П.Куліша як предтеча консервативного проекту української історіографії початку ХХ ст. (До 200-річчя від дня народження). *Український історичний журнал*. Число 4. - С. 61.

14. Електронні інформаційні ресурси

1. Інститут історії НАН України. Електронна бібліотека. Режим доступу до ресурсу: <http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=F&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB>
2. Національна бібліотека імені В.І. Вернадського. Режим доступу до ресурсу: <http://www.nbuv.gov.ua/>
3. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. Режим доступу до ресурсу: <https://nlu.org.ua/>
4. Український інститут національної пам'яті. Режим доступу до ресурсу: <https://uinp.gov.ua/elektronni-vydannya>
5. Український історичний журнал. Електронна бібліотека. Режим доступу до ресурсу: http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EJRN&P21DBN=EJRN&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=JUU_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=I=&S21COLORTERMS=0&S21STR=journal